Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

Când trauma rămâne invizibilă: intervenția psiho-socială după un eveniment traumatic într-un mediu cu risc ridicat.

Studiu de caz și implicații pentru asistența socială militară

Adriana Simona Doca
Economist, asistent social
Masterand în Asistență Socială Militară
Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Sociologie și Asistență Socială
Doctorand in Asistență Socială
Universitatea „Aurel Vlaicu" Arad
ORCID: 0009-0003-8467-5899
E-mail: adriana-simona.doca@student.uav.ro

Rezumat

Evenimentele traumatice produse în contexte profesionale cu grad ridicat de risc pot avea consecințe care depășesc cu mult momentul producerii accidentului și pot afecta nu numai persoana rănită, ci și martorii direcți ai evenimentului. Lucrarea de față analizează retrospectiv cazul unei tinere angajate într-o fabrică de armament din România anului 1968, care a asistat la explozia unui cartuș în timpul procesului de producție și la mutilarea gravă a unui coleg. Deși persoana analizată nu a suferit leziuni fizice, ulterior a prezentat, pe o perioadă îndelungată, manifestări precum coșmaruri, retrăirea evenimentului, anxietate, tremor, teamă persistentă, tulburări ale somnului, scăderea apetitului, izolare socială și dificultăți în desfășurarea activității profesionale. Datele disponibile nu permit stabilirea retrospectivă a unui diagnostic de tulburare de stres posttraumatic (PTSD), însă tabloul relatat prezintă manifestări compatibile cu simptomatologia posttraumatică. Cazul este analizat din perspectiva asistenței sociale, cu accent pe identificarea nevoilor psiho-sociale, managementul de caz, sprijinul familial și profesional, referirea către servicii specializate și reintegrarea socio-profesională. Sunt discutate, de asemenea, implicațiile pentru asistența socială militară, pornind de la faptul că expunerea la evenimente traumatice poate produce efecte psihologice și sociale chiar și în absența unei vătămări corporale directe. În final, lucrarea examinează prevederile Legii nr. 168/2020 referitoare la afecțiunile psihice asociate participării la acțiuni

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

militare, misiuni și operații și formulează propuneri privind dezvoltarea unei intervenții integrate și centrate pe persoană.

Cuvinte-cheie: asistență socială militară, eveniment traumatic, management de caz, martor, PTSD, traumă psihologică, reintegrare socio-profesională

Abstract

Traumatic events occurring in high-risk occupational settings can have consequences that extend far beyond the moment when an accident occurs and may affect not only the injured person but also direct witnesses to the event. This paper retrospectively examines the case of a young woman employed at an arms factory in Romania in 1968, who witnessed a cartridge explosion during the production process and the severe mutilation of a colleague. Although the person under study sustained no physical injuries, she subsequently experienced, over an extended period, manifestations such as nightmares, reliving the event, anxiety, tremors, persistent fear, sleep disturbances, decreased appetite, social isolation, and difficulties in carrying out her professional activities. The available data do not allow for a retrospective diagnosis of post-traumatic stress disorder (PTSD); however, the reported clinical picture presents manifestations compatible with post-traumatic symptomatology. The case is analysed from a social work perspective, with an emphasis on identifying psychosocial needs, case management, family and professional support, referral to specialised services, and socio-professional reintegration. The implications for military social work are also discussed, starting from the fact that exposure to traumatic events can produce psychological and social effects even in the absence of direct physical injury. Finally, the paper examines the provisions of Law No. 168/2020 concerning mental disorders associated with participation in military actions, missions, and operations, and puts forward proposals for the development of an integrated, person-centred intervention.

Keywords: military social work, traumatic event, case management, witness, PTSD, psychological trauma, socio-professional reintegration.

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

1. Introducere

Evenimentele traumatice reprezintă experiențe care pot produce consecințe semnificative asupra funcționării psihologice, sociale și profesionale a unei persoane. Aceste consecințe nu se limitează la situațiile în care individul este victima directă a unui accident, a unei agresiuni sau a unui eveniment cu potențial letal. Expunerea directă la suferința sau vătămarea gravă a unei alte persoane poate constitui, la rândul său, o experiență cu impact traumatic. Cadrul actual de înțelegere a tulburării de stres posttraumatic include, între modalitățile de expunere la evenimentul traumatic, atât experiența directă, cât și asistarea nemijlocită la un eveniment traumatic.

Importanța acestei perspective este deosebită pentru profesiile în care există o expunere crescută la accidente, violență, dezastre sau situații potențial letale. Mediile militare constituie un asemenea context, dar nu sunt singurele. Industriile cu risc ridicat, serviciile de urgență, structurile de ordine publică și anumite ocupații industriale pot presupune, de asemenea, confruntarea cu evenimente susceptibile să producă reacții posttraumatice.

Cazul analizat în această lucrare este relevant tocmai prin faptul că persoana nu a fost victima fizică a accidentului. Elena, o tânără de 24 de ani, însărcinată, angajată în anul 1968 într-o fabrică de armament din Zărnești, a asistat nemijlocit la rănirea gravă a unui coleg în urma exploziei unui cartuș în timpul procesului de asamblare. Evenimentul a fost urmat de o perioadă îndelungată în care aceasta a relatat coșmaruri, anxietate, teamă, tremor, tulburări ale somnului, scăderea apetitului, izolare și dificultăți de funcționare la locul de muncă.

Din perspectiva contemporană, asemenea manifestări justifică o evaluare psihologică și psihiatrică. Totuși, întrucât cazul este retrospectiv, nu există suficiente date clinice pentru formularea unui diagnostic. În consecință, în lucrare vor fi utilizate formulări precum „manifestări compatibile cu simptomatologia posttraumatică" și „elemente sugestive pentru PTSD", evitându-se atribuirea retrospectivă a unui diagnostic.

Obiectivul lucrării este de a evidenția implicațiile psiho-sociale ale expunerii la un eveniment traumatic și de a argumenta relevanța unei intervenții profesioniste a asistentului social, inclusiv în contexte militare.

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

2. Repere conceptuale privind trauma și PTSD

Conceptul contemporan de tulburare de stres posttraumatic este rezultatul unei evoluții istorice îndelungate. Experiențele psihologice asociate războiului, accidentelor și altor evenimente extreme au fost descrise cu mult înainte ca PTSD să devină o categorie diagnostică distinctă. În DSM-I, publicat în 1952, exista categoria „gross stress reaction", însă aceasta nu s-a regăsit în aceeași formă în DSM-II, publicat în 1968. PTSD a fost introdus ca diagnostic distinct în DSM-III, în anul 1980 (American Psychiatric Association, 1980)..

Prin urmare, în anul în care s-a produs evenimentul relatat în cazul Elenei, conceptul de PTSD nu exista în clasificarea DSM în forma sa actuală (Friedman, n.d.; U.S. Department of Veterans Affairs, 2026a). Această observație este importantă deoarece permite înțelegerea contextuală a faptului că o persoană afectată psihologic de un accident putea să nu primească o explicație clinică sau un serviciu specializat pentru simptomele sale. Așa cum subliniază Sava et al. (2026), înțelegerea cadrului clinic și juridic evolutiv al PTSD-ului este esențială pentru a plasa reacțiile individuale în contextul lor instituțional și istoric adecvat.

În prezent, PTSD este caracterizat printr-un ansamblu de manifestări care pot include retrăirea evenimentului, coșmaruri, evitarea stimulilor asociați traumei, modificări negative ale gândurilor și emoțiilor și o stare persistentă de alertă sau hiperactivare (U.S. Department of Veterans Affairs, 2026b. Aceste simptome pot afecta viața familială, socială și profesională.

Este important însă ca analiza unui caz retrospectiv să nu transforme o descriere narativă într-un diagnostic clinic. Diagnosticul necesită evaluare profesională, informații suficiente privind natura, durata și intensitatea simptomelor și excluderea altor explicații posibile. În cazul de față, datele disponibile permit doar identificarea unor manifestări compatibile cu simptomatologia posttraumatică.

3. Metodologia studiului de caz

Lucrarea utilizează metoda studiului de caz retrospectiv. Analiza se bazează pe relatarea ulterioară a experienței unei persoane care a fost martoră directă la un accident grav produs într-un mediu industrial cu risc ridicat.

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

Pentru protejarea identității, numele persoanei a fost modificat, iar anumite elemente de identificare au fost generalizate. Cazul nu urmărește stabilirea unui diagnostic clinic și nu înlocuiește o evaluare psihologică sau psihiatrică realizată la momentul producerii evenimentului ori ulterior.

Valoarea analitică a studiului constă în posibilitatea de a examina, din perspectivă psiho-socială, consecințele pe termen lung ale expunerii la un eveniment traumatic și absența unei intervenții specializate imediat după acesta.

4. Prezentarea cazului „Elena"

În anul 1968, Elena, în vârstă de 24 de ani și însărcinată, lucra într-o fabrică de armament din Zărnești, județul Brașov. Activitatea sa se desfășura într-o secție în care erau asamblate cartușe. Procesul tehnologic presupunea efectuarea repetitivă, pe bandă, a mai multor operațiuni: selectarea tubului cartușului, umplerea acestuia cu pulbere, fixarea glonțului și verificarea rezultatului.

Munca presupunea respectarea unei norme de producție și solicita atenție și concentrare. Una dintre operațiunile percepute de Elena ca fiind deosebit de stresante era fixarea glonțului de tub, întrucât aceasta implica un risc perceput de explozie.

Într-o zi de lucru, în timp ce desfășura activitatea la bandă, s-a produs o explozie în imediata apropiere. Elena a auzit un zgomot puternic și a observat apariția unui fum dens. Inițial, preocuparea sa a fost să se asigure că nu a fost rănită. La scurt timp după incident, a constatat că un coleg aflat lângă ea fusese grav rănit la mâna stângă, în urma exploziei unui cartuș pe care îl asambla. Colegul a fost internat, iar ulterior nu a mai revenit la activitatea din uzina de armament.

Elena nu a suferit o leziune fizică în urma accidentului. Cu toate acestea, experiența a continuat să producă efecte asupra sa. În perioada următoare, a relatat coșmaruri recurente, treziri nocturne, diminuarea apetitului, tendința de izolare și o stare persistentă de teamă asociată revenirii la locul de muncă.

Deși după accident nu a beneficiat de consiliere psihologică sau de o intervenție socială specializată, a continuat să lucreze în aceeași unitate. Motivația principală a fost de natură

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

economică, salariul fiind perceput ca fiind mai avantajos decât veniturile disponibile în alte activități civile.

În timpul programului de lucru, Elena resimțea anxietate, tremor și teamă. Ulterior, după schimbarea locului de muncă, aceste manifestări nu au dispărut complet. Relatarea indică faptul că, și după trecerea mai multor ani, amintirea evenimentului revenea periodic.

5. Analiza psiho-socială a cazului

Cazul prezintă mai multe elemente care, privite prin prisma cunoștințelor actuale despre trauma psihologică, sunt compatibile cu manifestări posttraumatice.

Primul element îl reprezintă **retrăirea evenimentului**. Coșmarurile și revenirea repetată a amintirii accidentului pot fi asociate fenomenelor de reexperimentare întâlnite în PTSD. Literatura actuală descrie coșmarurile și amintirile intruzive ca forme de retrăire a experienței traumatice.

Al doilea element îl reprezintă **hiperactivarea și sentimentul persistent de amenințare**. Relatarea privind tremorul, anxietatea și „inima strânsă" la revenirea la locul de muncă poate fi interpretată ca expresie a unei stări de alertă asociate mediului în care se produsese accidentul. În contextul actual, reacțiile de hiperactivare pot include starea de alertă, tresărirea accentuată, dificultățile de somn și problemele de concentrare. În studierea reacțiilor emoționale la stresul extern, Honcu și Mihai (2026) evidențiază modul în care amorțeala emoțională și hiperactivarea interacționează cu mecanismele de reziliență. Afectând adaptarea pe termen lung a persoanelor expuse la medii periculoase. Totodată, utilizarea narativului vizual și a analizei de caz, similar abordărilor prin media cinematografică propuse de Doca (2026), ajută la decodificarea reacțiilor afective invizibile ale martorilor la aciidente severe.

Un al treilea aspect este reprezentat de **evitare și retragere socială**. Elena s-a izolat și a avut dificultăți în a reveni la un sentiment de siguranță. Schimbarea ulterioară a locului de muncă poate fi înțeleasă și ca o formă de îndepărtare de mediul asociat evenimentului traumatic, deși motivele deciziei nu pot fi reduse exclusiv la traumă.

O dimensiune esențială este **funcționarea profesională**. Persoana a continuat să lucreze într-un mediu pe care îl asocia cu pericolul. Această situație este relevantă pentru practica

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

asistenței sociale deoarece deciziile individului nu sunt determinate exclusiv de starea sa psihologică. Nevoia de venit, responsabilitățile familiale, disponibilitatea alternativelor profesionale și condițiile socio-economice pot determina menținerea într-un mediu perceput ca nesigur.

Din acest punct de vedere, cazul evidențiază caracterul multidimensional al intervenției sociale. O abordare centrată exclusiv pe simptome ar putea omite una dintre principalele constrângeri ale persoanei: necesitatea de a-și păstra locul de muncă și venitul.

6. Contextul istoric și limitele intervenției în anul 1968

Cazul trebuie interpretat în raport cu perioada istorică în care s-a produs. În 1968, PTSD nu era încă recunoscut ca diagnostic distinct în DSM. De fapt, anul 1968 coincide cu publicarea DSM-II, în care categoria PTSD nu era prezentă în forma care avea să fie introdusă ulterior în DSM-III, în 1980.

Această realitate nu înseamnă că oamenii din acea perioadă nu experimentau reacții psihologice severe după evenimente traumatice. Înseamnă că limbajul diagnostic, serviciile și practicile profesionale disponibile erau diferite de cele actuale.

În cazul Elenei, absența unei intervenții specializate trebuie privită și prin prisma organizării muncii din epocă. Relatarea sugerează că accentul instituțional era pus pe continuarea activității și realizarea normei de producție. Nu există informații care să indice existența unei evaluări psiho-sociale după accident sau a unei monitorizări a persoanelor care asistaseră la eveniment.

Din perspectiva contemporană, această lacună este relevantă deoarece persoanele afectate psihologic nu sunt întotdeauna cele care prezintă leziuni vizibile. Un sistem de intervenție construit exclusiv în jurul victimei fizice poate omite martorii direcți și ceilalți membri ai colectivului expuși evenimentului.

7. Rolul asistentului social în intervenția posttraumatică

Asistentul social nu substituie psihologul clinician sau medicul psihiatru în stabilirea diagnosticului și tratamentul clinic al PTSD. Contribuția sa este însă esențială în evaluarea și

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

gestionarea dimensiunilor sociale, familiale, profesionale și instituționale ale situației. Așa cum sublinia Sava et al. (2026), asistența socială completează cadrul clinic și juridic prin construirea rețelelor de sprijin comunitar și instituțional necesare stabilizării persoanei.

În practica internațională a asistenței sociale militare sunt identificate ca domenii importante sănătatea mintală și trauma, lucrul cu familiile, practica interdisciplinară și colaborarea între servicii (Marsh et al. 2024; National Association of Social Workers, 2012). De asemenea, studierea cazurilor concrete de intervenție în sprijinul persoanelor expuse la medii extreme (Doca și Oprina, 2026) demonstrează că managementul de caz reprezintă pilonul central pe care se sprijină refacerea psho-socială.

În cazul unui eveniment traumatic produs într-un mediu profesional cu risc ridicat, intervenția asistentului social ar putea include:

- **identificarea persoanelor afectate**, inclusiv a martorilor direcți ai evenimentului;
- **evaluarea psiho-socială**, cu identificarea simptomelor, resurselor personale, suportului familial și dificultăților profesionale;
- **informarea persoanei** cu privire la reacțiile posttraumatice și la posibilitatea accesării serviciilor specializate;
- **referirea către psiholog sau psihiatru**, atunci când simptomatologia impune evaluare clinică;
- **managementul de caz**, prin coordonarea relației dintre beneficiar, familie, servicii medicale și instituție;
- **sprijin familial**, întrucât consecințele unei traume pot afecta relațiile și funcționarea familiei;
- **identificarea resurselor sociale și economice**, mai ales atunci când persoana dorește să părăsească mediul profesional traumatic, dar depinde financiar de acesta;
- **sprijinirea reintegrării socio-profesionale**;
- **monitorizarea pe termen mediu și lung**, atunci când persistă manifestări care afectează funcționarea.

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

Standardele internaționale pentru asistența socială cu militari, veterani și familiile acestora subliniază evaluarea biopsihosocială, managementul de caz, advocacy, colaborarea interdisciplinară și facilitarea accesului la resurse (National Association of Social Workers, 2012).

Prin urmare, rolul asistentului social este unul de interfață între persoană și sistemele în care aceasta funcționează. Această poziție este deosebit de importantă în situațiile în care nevoile psihologice sunt inseparabile de cele familiale, economice și profesionale.

8. Relevanța cazului pentru asistența socială militară

Deși Elena nu era militar, cazul are relevanță pentru asistența socială militară prin natura mecanismului psiho-social analizat.

Un militar poate fi expus unor evenimente traumatice în timpul misiunilor, operațiilor sau altor activități cu grad ridicat de risc. Uneori, persoana poate suferi o vătămare fizică, alteori poate rămâne fizic nevătămată, dar poate fi martoră la rănirea sau moartea unui coleg. Așa cum evidențiază Sava et al. (2026), asistența socială militară trebuie să opereze într-un cadru integrat care recunoaște trauma invizibilă a personalului expus riscurilor.

Din perspectiva asistenței sociale, ambele situații justifică atenție profesională. Trauma psihologică nu este întotdeauna vizibilă imediat și nu trebuie evaluată exclusiv prin existența unei leziuni corporale. Anularea sau diminuarea capacității de adaptare poate fi prevenită prin înțelegerea modului în care reziliența individuală sau colectivă este consolidată în mediul militar (Oprina și Mihai, 2026).

În cazul militarilor, situația este complicată și de particularitățile mediului instituțional: cultura organizațională, responsabilitatea față de misiune, relațiile ierarhice, preocuparea pentru capacitatea operațională și eventualele reticențe privind solicitarea ajutorului psihologic. Analiza rezilienței și a mecanismelor de coping (Honcu și Mihai, 2026; Oprina și Mihai, 2026) indică faptul că amorțeala emoțională poate fi inițial un mecanism de protecție, dar devine disfuncțională pe termen lung.

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

Literatura internațională privind military social work identifică tocmai practica în sănătatea mintală și traumă, lucrul cu familiile și colaborarea interdisciplinară ca domenii importante ale profesiei (Marsh et al. 2024).

Prin urmare, un sistem eficient de sprijin nu ar trebui să aștepte apariția unei incapacități profesionale severe. Identificarea timpurie și intervenția graduală pot contribui la reducerea consecințelor sociale și profesionale ale traumei.

9. Legea nr. 168/2020 și recunoașterea consecințelor psihice

Un reper important pentru cadrul românesc actual este Legea nr. 168/2020 privind recunoașterea meritelor personalului participant la acțiuni militare, misiuni și operații și acordarea unor drepturi acestuia, familiei și urmașilor celui decedat (Parlamentul României, 2020).

Legea include în categoria personalului participant nu numai cadrele militare, ci și alte categorii, inclusiv personalul civil care participă la acțiuni militare, misiuni și operații. De asemenea, actul normativ definește „sindromul de stres posttraumatic și alte afecțiuni psihice comorbide" ca tulburări dobândite în urma și din cauza participării la asemenea activități, atunci când sunt constatate prin procedurile medicale prevăzute de lege.

Art. 11 alin. (2) este relevant deoarece prevede că personalul participant diagnosticat cu afecțiuni psihice, pentru care se stabilește legătura de cauzalitate cu participarea la acțiuni militare, misiuni și operații, poate beneficia de drepturile prevăzute de lege dacă diagnosticul este stabilit la examenul medical efectuat la întoarcerea din misiune sau ulterior, dar nu mai târziu de cinci ani de la data întoarcerii.

De asemenea, art. 13 prevede posibilitatea instituțiilor din sistemul național de apărare, ordine publică și securitate națională de a înființa centre de asistență socială, de asistență medico-socială și de psihologie operațională pentru personalul participant la acțiuni militare, misiuni și operații. Organizarea și funcționarea acestor centre urmează să fie reglementate prin norme aprobate prin hotărâre a Guvernului.

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

Este important ca prevederea legală să nu fie interpretată ca o simplă recunoaștere a diagnosticului. Cadrul legislativ leagă acordarea drepturilor de stabilirea unei relații de cauzalitate și de parcurgerea procedurilor medicale prevăzute de lege.

Din perspectivă socială, această reglementare este importantă deoarece recunoaște faptul că efectele unei participări la activități militare pot fi atât fizice, cât și psihice și că recuperarea trebuie privită și în raport cu funcționarea socială și familială.

10. Repere internaționale și implicații pentru practica militară

Experiența internațională indică faptul că asistența socială militară funcționează într-o logică multidisciplinară. O analiză internațională recentă a literaturii privind social work în mediul militar a identificat teme recurente precum sănătatea mintală și trauma, lucrul cu populații speciale, intervenția cu familiile, colaborarea interdisciplinară, problemele etice și pregătirea profesională (Marsh et al., 2024). Nevoia de sinergie între cadrul clinic, cel juridic și cel al suportului social este de asemenea larg subliniată în literatura de specialitate (Sava et al., 2026)

În Statele Unite, standardele National Association of Social Workers pentru lucrul cu militarii, veteranii și familiile acestora descriu asistentul social ca profesionistul care realizează evaluări, facilitează accesul la servicii, sprijină beneficiarul în relația cu sistemele instituționale și contribuie la intervenții individuale, familiale și comunitare National Association of Social Workers, 2012). De asemenea, utilizarea tehnicilor narativ-reflexive și a mijloacelor audio-vizuale în formare și practică (Doca, 2026) precum și abordarea profundă a răspunsurilor emotionale la stres (Honcu și Mihai, 2026) îmbogățesc registrul metodologic internațional al practicii militare.

Aceste repere sunt relevante pentru România, nu prin preluarea automată a unui model străin, ci prin principiile pe care le evidențiază: abordarea biopsihosocială, intervenția interdisciplinară, orientarea către familie, managementul de caz și continuitatea sprijinului.

În această perspectivă, asistența socială militară nu trebuie redusă la acordarea unor beneficii după producerea unei vătămări. Ea poate avea și o funcție preventivă și de intervenție precoce, prin identificarea persoanelor vulnerabile și facilitarea accesului la servicii înainte ca dificultățile să producă dezadaptare profesională sau familială severă.

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

11. Discuții și propuneri de lege ferenda

Cazul analizat permite formularea câtorva direcții de reflecție pentru dezvoltarea practicii.

În primul rând, după producerea unui eveniment traumatic într-un mediu cu risc ridicat ar trebui identificată nu numai victima directă, ci și categoria persoanelor care au asistat nemijlocit la eveniment sau care au fost expuse semnificativ acestuia.

În al doilea rând, evaluarea inițială ar trebui să fie interdisciplinară. Asistentul social poate identifica nevoile sociale și familiale, psihologul poate realiza evaluarea psihologică, iar medicul și psihiatrul pot interveni în aria competențelor medicale.

În al treilea rând, intervenția nu ar trebui să se încheie odată cu revenirea persoanei la activitate. Unele reacții posttraumatice pot persista și pot deveni evidente în timp. Din acest motiv, este justificată instituirea unor mecanisme de monitorizare și posibilitatea accesării serviciilor specializate ulterior evenimentului. Experiența intervențiilor practice în sprijinul veteranilor din teatrele de operații (Doca și Oprina, 2026) demonstrează că sprijinul continuu previne cronicizarea problemelor de integrare.

În al patrulea rând, familia trebuie inclusă, cu respectarea consimțământului și confidențialității, în procesul de sprijin. Familia poate reprezenta o resursă majoră pentru recuperare, dar poate fi și afectată indirect de modificările comportamentale, emoționale și profesionale ale persoanei traumatizate.

În al cincilea rând, considerăm necesară consolidarea rolului asistentului social în structurile care sprijină personalul militar și veteranii, inclusiv prin proceduri clare de referire, management de caz și colaborare interinstituțională. Cultivarea rezilienței la nivel individual și colectiv în cadrul sistemului militar oferă pilonul de sustenabilitate pentru aceste măsuri de sprijin (Oprina și Mihai, 2026).

În plan legislativ și instituțional, prevederea art. 13 din Legea nr. 168/2020 oferă un temei pentru dezvoltarea unor servicii integrate de asistență socială, asistență medico-socială și psihologie operațională. Pentru eficientizarea acestui mecanism este importantă clarificarea responsabilităților profesionale, a fluxului de referire și a modalităților de accesare a serviciilor, precum și evaluarea periodică a modului în care acestea răspund nevoilor personalului participant și familiilor acestuia.

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

O asemenea abordare ar permite trecerea de la o intervenție predominant reactivă la una centrată pe prevenție secundară, intervenție precoce și continuitatea sprijinului.

12. Concluzii

Cazul Elenei demonstrează că un eveniment traumatic poate produce consecințe psihologice și sociale importante chiar și atunci când persoana expusă nu suferă o leziune fizică. Coșmarurile, retrăirea evenimentului, anxietatea, tremorul, izolarea și dificultățile profesionale relatate retrospectiv sunt manifestări compatibile cu simptomatologia posttraumatică, însă datele disponibile nu permit formularea unui diagnostic clinic retrospectiv.

Particularitatea cazului constă și în faptul că persoana a continuat să lucreze într-un mediu asociat cu evenimentul traumatic, situație influențată de necesitatea menținerii venitului. Această dimensiune evidențiază caracterul social al traumei: reacțiile psihologice nu pot fi separate de condițiile economice, familiale și profesionale în care persoana își desfășoară viața. Pentru asistența socială militară, cazul oferă o lecție importantă. Persoana afectată de un eveniment traumatic nu trebuie privită exclusiv prin prisma diagnosticului, a leziunii sau a capacității de muncă. Ea trebuie evaluată în ansamblul relațiilor sale familiale, profesionale și comunitare.

Asistentul social poate avea un rol semnificativ în această abordare prin evaluare psiho-socială, identificarea resurselor, management de caz, facilitarea accesului la servicii specializate, sprijin familial, advocacy și reintegrare socio-profesională. Practica internațională a military social work susține caracterul interdisciplinar și multisistemic al acestei intervenții.
În România, Legea nr. 168/2020 recunoaște explicit existența consecințelor psihice asociate participării la acțiuni militare, misiuni și operații și creează cadrul pentru dezvoltarea unor centre de asistență socială, medico-socială și de psihologie operațională.

În concluzie, trauma nu se termină neapărat odată cu încetarea evenimentului traumatic. Pentru unele persoane, experiența poate continua prin frică, retrăire, dificultăți profesionale, modificarea relațiilor sociale și diminuarea sentimentului de siguranță. Tocmai această continuitate justifică necesitatea unei intervenții profesioniste, interdisciplinare și centrate pe persoană, în care asistentul social să fie parte activă a procesului de recuperare și reintegrare.

Bibliografie

American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3rd ed.). American Psychiatric Association.

Doca, A. S. (2026). Filmul și documentarul militar ca instrumente de analiză în asistența socială militară: experiența traumei, reziliența și reintegrarea militarilor și veteranilor. *Revista Română de Asistență Socială Militară, 1*(3). https://doi.org/10.5281/zenodo.23016552

Doca, A. și Oprina, C. (2026). Studiu de caz privind intervenția asistenței sociale militare în sprijinul veteranilor din teatrele de operații. *Revista Română de Asistență Socială Militară, 1*(1). https://doi.org/10.5281/zenodo.18915252

Friedman, M. J. (n.d.). *PTSD history and overview*. U.S. Department of Veterans Affairs, National Center for PTSD.

Honcu, A. C. și Mihai, G. (2026). Amorțeala emoțională și reziliența veteranilor de război: rolul asistenței sociale militare în recuperare și reintegrare. *Revista Română de Asistență Socială Militară, 1*(1). **https://doi.org/10.5281/zenodo.19007608**

Marsh, J. J., Forgey, M. A., Green, K., Osborn, S., Smith, L., Ponteen, E. M., Cai, Y., He, K., Rooks, D., et al. (2024). A narrative review of the international literature on social work within the military. *International Social Work, 67*(6), 1411–1428. https://doi.org/10.1177/00208728241260168

National Association of Social Workers. (2012). *NASW standards for social work with service members, veterans, and their families*.

Oprina, C. și Mihai, G. (2026). Reziliența în sistemul militar, la nivel individual și colectiv: impactul asupra eficienței operaționale și rolul în politicile de prevenire a riscurilor psihosociale. *Revista Română de Asistență Socială Militară, 1*(1). https://doi.org/10.5281/zenodo.18979994

Parlamentul României. (2020). *Legea nr. 168 din 7 august 2020 pentru recunoașterea meritelor personalului participant la acțiuni militare, misiuni și operații pe teritoriul sau în afara teritoriului statului român și acordarea unor drepturi acestuia, familiei*

acestuia și urmașilor celui decedat.
https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/228752

Sava, G. I., Sava, M. I. și Bârzan, C. A. (2026). Tulburarea de stres post-traumatic la personalul militar: cadrul clinic, juridic și de asistență socială. Revista Română de Asistență Socială Militară, 1(2). https://doi.org/10.5281/zenodo.23219454

U.S. Department of Veterans Affairs, National Center for PTSD. (2026a, September). *PTSD and DSM-5*. https://www.ptsd.va.gov/professional/treat/essentials/dsm5_ptsd.asp

U.S. Department of Veterans Affairs, National Center for PTSD. (2026b, October). *PTSD basics*. https://www.ptsd.va.gov/understand/what/ptsd_basics.asp